

Prof. dr hab. Andrzej Rzymkowski

Akademia Muzyczna w Krakowie

ul. św Tomasza 43

31-027 Kraków

Recenzent, prof. dr hab. Andrzej Rzymkowski

Dziedzina sztuki muzyczne, dyscyplina instrumentalistyka

Kraków, dnia 2 września 2019 roku

RECENZJA

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi. Wydział Instrumentalny, pismo z dnia 27.05.2019 roku, zlecenie na podstawie art.14 i 20 ustawy z dnia z dnia 14.03.2003 roku tekst jednolity o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r. poz. 882, 1311) § 6 ust. 1, 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa z dnia 26 września 2016 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. z 2016 r., poz. 1586).

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi nr. 13/III/2016/2017 z dnia 13 listopada 2016 roku w sprawie:

- wyznaczenia recenzentów przewodu doktorskiego w dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka mgr Aleksandry Mańkowskiej.

Wraz z pismem z dnia 27.05 2019 roku informującym o wyznaczeniu mej osoby recenzentem pracy doktorskiej pt.: „**Znaczenie transkrypcji muzycznej dla rozwoju artystycznego saksofonisty na przykładzie autorskich opracowań utworów: *Epitafium* na obój i fortepian Witolda Lutosławskiego, *Duo concertant* na skrzypce i fortepian Igora Strawiańskiego, *Romansu op.23* na skrzypce i fortepian Karola Szymanowskiego oraz *Sonaty wiolonczelowej d-moll op.40* Dymitra Szostakowicza**”

” została dołączona następująca dokumentacja:

- uchwały o wszczęciu przewodu na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka, oraz wyznaczeniu promotora i recenzentów,
- informacja o wyznaczeniu mej osoby przez Radę Wydziału recenzentem pracy doktorskiej,
- 1 egz. pracy doktorskiej,

Podstawowe dane o Kandydacie.

Mgr Aleksandra Mańkowska **jest** saksofonistką, kameralistką i pedagogiem. Absolwentka Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi, została uhonorowana nagrodą *Primus in artibus* dla najlepszego absolwenta uczelni. Ukończyła studia w klasie dr hab. Pawła Gusnara.

Swoje umiejętności doskonaliła na wielu kursach mistrzowskich pod okiem wspaniałych saksofonistów i pedagogów, takich jak: Jerome Laran, Dawid Pituch,

Claus Olesen, Michael Supera, Christian Wirth, Nobuya Sugawa, Arno Bormkamp, Jean Denis Michat, Jan Schulte – Bunert.

Zafascynowana klasycznym oraz współczesnym wykonawstwem saksofonowym brała udział w wielu muzycznych festiwalach, konkursach oraz koncertach w kraju i za granicą. Prowadzi aktywną działalność artystyczną jako solistka, kameralistka i muzyk orkiestrowy.

Jest laureatką licznych konkursów i festiwali muzycznych. Najważniejsze przyznane jej nagrody to m.in.: III nagroda na Ogólnopolskim Konkursie Duetów z Fortepianem w duecie z pianistą Łukaszem Chrzęszczykiem (2012), I nagroda na Ogólnopolskim Konkursie o Stypendium Fundacji Yamaha (2012), I nagroda na I Ogólnopolskim Festiwalu Saksofonowym NEW ART SAX we Wrocławiu (2014), II nagroda na VIII Międzynarodowym Konkursie Muzycznym im. Michała Spisaka w Dąbrowie Górniczej (2014).

W 2013 roku otrzymała nagrodę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za wybitne osiągnięcia w twórczości artystycznej. Podczas „Koncertu Roku” organizowanego przez Akademię Muzyczną w Łodzi przyznana została jej Nagroda Rektorów Polskich Uczelni Muzycznych.

Prowadzi również ożywioną działalność pedagogiczną, zapraszana jako wykładowca warsztatów saksofonowych dla młodych wykonawców. Od 2016 roku prowadzi klasę saksofonu w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II st. im. F. Nowowiejskiego w Gdańsku oraz pracuje na stanowisku wykładowcy w klasie saksofonu Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pan mgr Aleksandry Mańkowskiej pt.: „Znaczenie transkrypcji muzycznej dla rozwoju artystycznego saksofonisty na przykładzie autorskich opracowań utworów: *Epitafium* na obój i fortepian Witolda Lutosławskiego, *Duo concertant* na skrzypce i fortepian Igora Strawińskiego, *Romansu op.23* na skrzypce i fortepian Karola Szymanowskiego oraz *Sonaty wiolonczelowej d-moll op.40* Dymitra

Szostakowicza" " składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu.

Nie ulega wątpliwości, że kreacja artystyczna tego dzieła to zasługa Kandydatki, utalentowanego tubisty i twórcy zagadnienia zawartego w opisie dzieła artystycznego.

Na dzieło zaś składają się wymienione w tytule pozycje

Już sam wybór tych właśnie kompozycji daje znakomitą możliwość ukazania różnorodnych tendencji stylistycznych i estetycznych oraz poszukiwań nowych możliwości saksofonowych barw.

Praca teoretyczna składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, podsumowania, bibliografii, spisu fotografii oraz wykazu przykładów nutowych. W rozdziale pierwszym mgr Aleksandra Mańkowska zajmuje się problematyką transkrypcji. Operując pięknym, starannym językiem Autorka zagłębia się w problematykę wykonawczą oraz sztukę transkrybowania jako artystyczne wyzwanie porusza wiele niezwykle interesujących i ważnych problemów.

Różne były losy utworów minionych epok transkrybowanych dla potrzeb saksofonu. Przez wiele lat, na gruncie europejskim zadania tego podejmował się Marcel Mule. Jego uwaga skupiona była przede wszystkim na muzyce epoki baroku. Czas pokazał, że nie zawsze były to próby w pełni udane. Powodów takiego stanu rzeczy upatruję w tym, że w pierwszej połowie XX wieku saksofon nie był jeszcze instrumentem w pełni znanym, a więc i zaakceptowanym w muzyce klasycznej. Wielu solistów - instrumentalistów i pedagogów innych instrumentów było wręcz oburzonych, że czołowe dzieła funkcjonujące od wieków w ich literaturze ktoś w pewien sposób sobie wręcz przywłaszcza. W świadomości wielu muzyków i melomanów normalnym było swoiste przywiązanie do naturalnego brzmienia tylko i wyłącznie swojego instrumentu w dziele dla niego właśnie napisanym. Trudno się temu dzisiaj dziwić. Przeogromna potrzeba propagowania saksofonu klasycznie brzmiącego dała nam w Marcelu Mule postać o nieocenionych zasługach. O ile utwory saksofonowe. Jemu dedykowane są dzisiaj wciąż podstawą kanonu literatury naszego instrumentu, o tyle nie wszystkie utwory barokowe adaptowane dla potrzeb saksofonu przetrwały. Z jednej strony nie wszystkie dobrze brzmiały na naszym instrumencie, z drugiej zaś uważam, że musiały nastąpić ogromne zmiany w całej pedagogice saksofonowej.

Nowo tworzone utwory wymagały coraz wyższego poziomu wirtuozerii, a kompozytorzy zainteresowani znakomitymi możliwościami barwowymi saksofonu zaczęli tworzyć utwory znacznie te możliwości poszerzające. Saksofoniści operujący niezwykle piękną i szlachetną barwą swojego instrumentu mogli wreszcie pokazać, że potrafią nie tylko prawidłowo pod względem stylistycznym i estetycznym wykonywać dzieła epok minionych, ale pokazać, że i na naszym instrumencie możliwe jest ukazanie geniuszu kompozytorskiego twórcy dzieła. Słyszymy wówczas nie saksofon, skrzypce, klarnet, flet, tylko Bacha, Haendla, Strawińskiego czy Szostakowicza. Niezmiernie ważnym jest tu także odpowiedni wybór dzieł. Tego zaś bardzo trafnie dokonała Autorka omawianej dysertacji.

Rozdział drugi Autorka poświęca omówieniu sylwetek kompozytorów przybliżanych tu dzieł. Poza obszernymi notami biograficznymi są tu także przedstawione znakomicie pogłębione analizy prezentowanych w dziele utworów.

Niezwykle interesującym jest rozdział trzeci, w którym Autorka analizuje pod względem wykonawczym wszystkie transkrybowane przez Nią utwory. Co najważniejsze, Autorka dostrzega tu nie tylko problemy związane, w sposób naturalny, z różnicami w budowie każdego instrumentu, któremu twórca dedykował swe dzieło. Mamy tu także głęboką analizę palety środków, którymi musi dysponować saksofonista pragnący podjąć się trudnego zadania transkrypcji. Autorka dostrzega potrzebę poznania współczesnych technik wykonawczych i podkreśla konieczność ich stosowania. Opisuje także rodzaje wibracji i uczula saksofonistów na ważkość tego zagadnienia w prawidłowym odczytaniu i późniejszej interpretacji transkrybowanych dzieł.

W podrozdziale poświęconym analizie dokonanych transkrypcji niezwykle ważne jest omówienie technicznych problemów wykonawczych. Autorka w ten sposób przybliżyła tę jakże trudną dla młodych muzyków sztukę szczególnego zwrócenia uwagi na problemy związane z barwą instrumentu oraz proponuje konkretne sposoby pokonania trudności technicznych. Takie opracowanie utworów znakomicie ukazuje tę często nową dla wielu estetykę nie tylko młodym, przyszłym wykonawcom. Mgr Aleksandra Mańkowska będąc tak utalentowaną młodą saksofonistką świetnie wie, jak bardzo cenne są to informacje.

Rozdział czwarty poświęcony jest recepcji i wartości transkrypcji saksofonowych. Przedstawiony tu rys historyczny w małym zakresie dotyczy konstruktora saksofonu - Adolphe'a Saxa. Zawiera za to ogromną ilość informacji dotyczących kompozytorów literatury saksofonowej oraz światowych wirtuozów naszego instrumentu. Kandydatka przybliży tu saksofonistów i kompozytorów zarówno europejskich jak i amerykańskich. Szczególną jednak wartością tego rozdziału są informacje na temat często mniej znanych transkrypcji w historii literatury saksofonowej. Widzimy tu wyraźnie jak ważnym, choć często dzielącym muzyków, zawsze był problem transkrybowania literatury innych instrumentów dla potrzeb saksofonu.

Rozdział wieńczy ankieta przeprowadzona przez Autorkę wśród 27 saksofonistów z ośmiu polskich uczelni muzycznych oraz sześciu ośrodków europejskich. Wyniki często są zbieżne, ale również czasami wykazują różnice wynikające z różnego, nie zawsze entuzjastycznego, stosunku młodych muzyków do literatury muzycznej minionych epok. Widać jednak wyraźnie, że wciąż są młodzi ludzie nie dostrzegający konieczności ciągłego udoskonalania warsztatu muzycznego, a przecież kontakt z właśnie taką literaturą obnaża wszystkie słabe strony każdego saksofonisty.

Cała praca teoretyczna jest bardzo interesująca, napisana żywym językiem i przedstawiająca temat w sposób nowatorski, z pewnością inspirujący wielu muzyków do dalszych badań nad problematyką saksofonowych transkrypcji.

Ocena dzieła

Mgr Aleksandra Mańkowska podjęła się bardzo trudnego zadania odkrycia uniwersalnych wartości wielkich Twórców muzyki XX wieku. Artystka postanowiła, grając na saksofonach sopranowym i altowym, zmierzyć się z estetyką i językiem kompozytorskim każdego z Nich. Zarówno Lutosławski, Strawiński jak i Szymanowski czy Szostakowicz tworzyli swoje dzieła mając, pełną świadomość możliwości barwowych oboje, skrzypiec czy wiolonczeli. Nie ma tu mowy o przypadkowym wyborze instrumentu. Pani mgr Aleksandra Mańkowska doskonale przekazała słuchaczowi podstawowe zasady budowania interpretacji w każdym przedstawionym utworze. Obydwa saksofony brzmią pięknie, szlachetnie i zachwycają swą barwą. Słysząc jak Kandydatka świadomie bawi się kolorem dźwięku, buduje

nastrój, różnicuje dynamicznie i agogicznie, tworząc niezwykle interesujące muzyczne propozycje. Dodatkowym utrudnieniem, przy transkrypcji z dzieła smyczkowego, jest zawsze przełożenie zupełnie innych wymagań artykulacyjnych. Jednak również z tym problemem Artystka poradziła sobie znakomicie. Jej szlachetność brzmienia, umiejętność stworzenia jednorodnych w każdym dziele, ale tak pięknie różniących się w poszczególnych utworach barw, wzbudza najwyższe uznanie.

Należy także zauważyć, że zaprezentowane w dziele utwory to najwyższej klasy kameralistyka. Wielka w tym zasługa znakomitej pianistki - Doroty Mańkowskiej. W każdej prezentowanej frazie obydwie Panie rozumieją się doskonale. Tylko dlatego mogły stworzyć muzyczny świat w którym saksofon stał się instrumentem potrafiącym fascynująco brzmieć nadając tym znakomitym dziełom nowego, innego blasku. Nie ma tu żadnego estetycznego dysonansu. Jest zupełnie nowa, piękna wartość. To pokazuje kunszt wykonawczy Artystki. Kunszt najwyższej próby.

Konkluzja

W efekcie mam niewątpliwą przyjemność stwierdzić, iż praca doktorska Pani mgr Aleksandry Mańkowskiej to publikacja bardzo wartościowa, ujęta pomysłowo i twórczo, nader ciekawa pod względem artystycznym, a także zawierająca wiele cennych wniosków o charakterze szczegółowym i ogólnym, która stanowi zarazem znaczący wkład w rozwój dyscypliny artystycznej: instrumentalistyka i w związku z powyższym spełnia wymogi art. 13 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14.03.2003 roku.

Pracę doktorską z satysfakcją przyjmuję.